

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี
ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร*

THE POTENTIAL DEVELOPMENT OF OTOP NAWATWITHI Community
TOURISM, BAN SA YAI CHEE, NOEN PO
SUB-DISTRICT, SAM NGAM DISTRICT,
PHICHIT PROVINCE

นวันวัจน์ แข่งขัน

Nawanwat Khangkhan

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

Kampanart Wongwatthanaphong

โชติ บศิริฐ

Chot Bodeerat

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: nawanwat.k@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนครัวเรือน จำนวน 233 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.844 วิเคราะห์โดย คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์

* Received 6 March 2024; Revised 22 June 2024; Accepted 26 July 2024

วิเคราะห์โดยเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหา อุปสรรค คือ บ้านทรายายซีประสบปัญหาในเรื่องปัจจัยพื้นฐานของชุมชนที่ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพของชุมชนประสบปัญหา เช่น ขาดการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบระบบการระบายน้ำในหมู่บ้านมีปัญหาทำให้โครงสร้างพื้นฐานชำรุดเสียหาย ถนนในหมู่บ้านคับแคบ ไม่สามารถขยายได้ รวมถึงปัญหาด้านมลภาวะในชุมชนใกล้เคียง อาทิเช่น กลิ่นจากฟาร์มเลี้ยงไก่ เป็นต้น และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพ คือ การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น และการส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยวด้วยการประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศักยภาพ, การท่องเที่ยวชุมชน, นวัตวิถี

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the general conditions of the potential development of Otop Nawatwithi Community Tourism, 2) to study problems, obstacles on the potential development of Otop Nawatwithi Community Tourism, and 3) to study the guidelines for the potential development of Otop Nawatwithi Community Tourism. This study applied Quantitative Research with Survey Research. The samples were 233 household representatives. The data were collected by employing the questionnaire with reliability at 0.844 and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, and in term of Qualitative Research, using the deep interview with 9 key informants. The tool was interview form which analyzed by descriptive data format technique. The research results were as follows: 1) General conditions of the potential development of Otop Nawatwithi Community Tourism in overall, it was at a high level. 2) Problems and obstacles it was found that Ban Sa Yai Chee faced problems with basic community factors that resulted in the development of the community's potential facing problems, such as a lack of systematic water management for consumption, including the drainage system in the village

causing damage to the road surface and the roads in the village were too narrow to make it wider due to the densely built community, as well as pollution problems in nearby communities such as odors from chicken farms, etc. 3) Guidelines for the potential development, it was found that the following activities should be carried out: development of tourism personnel, development of tourist attractions and facilities, development of tourism products and services, linking tourism routes in each locality, and promotion of tourism community marketing with public relations.

Keywords: Development, Potential, Community tourism, Innovation

บทนำ

การสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศภาครัฐบาลได้จัดตั้งโครงการและมาตรการเพื่อสนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ เช่น การท่องเที่ยวเมืองรอง กระตุ้นให้คนในประเทศออกมาท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อเป็นกระจายนักท่องเที่ยวและเป็นการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคอื่นๆ อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ทางภาครัฐยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนโดยการนำโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) มาพัฒนาต่อยอดเป็นโครงการชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรม เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อป (OTOP) ให้มีมาตรฐาน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ชุมชนท่องเที่ยว OTOP (โอท็อป) นวัตกรรม เป็นโครงการที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้และยกระดับเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง โดยเชื่อมโยงชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมเข้ากับเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองหลัก เมืองรอง และแอ่งท่องเที่ยว เป็นการเปลี่ยนผ่านยุคโดยการเพิ่มช่องทางเพิ่มพื้นที่สำหรับการขายสินค้าโดยขายสินค้าภายในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว ใช้ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงเป็นรายได้โดยที่ชุมชนเป็นเจ้าของที่ดี รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชนที่ดึงดูดเอกลักษณ์หรือเสน่ห์ของชุมชนที่มาจากต้นทุนต่างๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ต้นทุน ทางด้านวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength within) โดยมีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดจำนวน 3,273 หมู่บ้าน จาก 76 จังหวัด ผ่านการคัดเลือกในระดับอำเภอและระดับจังหวัด โดยการพิจารณาจากพื้นที่ที่โดดเด่น

เด่นในศักยภาพและความพร้อมของหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์การพิจารณาพื้นที่ดำเนินงานโครงการและคัดเลือกหมู่บ้านเพื่อเป็นชุมชนท่องเที่ยวดีเด่น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

บ้านสระยายชี ตั้งอยู่ในตำบลเนินปอ ห่างจากอำเภอสามง่ามประมาณ 18 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดพิจิตร ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร พื้นที่เป็นที่ราบน้ำท่วมไม่ถึง ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ยังขาดแคลนเงินทุนทรัพย์ในการบริหารจัดการ กรมการพัฒนาชุมชนจึงมีแนวคิดที่จะต้องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในชุมชน มีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน จึงให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อให้เกิดการรวมตัวของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อออมเงินอย่างสม่ำเสมอและใช้เงินในการลงทุนประกอบอาชีพ และใช้จ่ายทั้งของตนเองและบุคคลอื่นๆ ภายในกลุ่มมีกระบวนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินกิจกรรมการรับเงินออมส่งจะจากสมาชิก กิจกรรมการปล่อยสินเชื่อ กิจกรรมจัดหาปัจจัยการผลิต (ตลาดลอยฟ้า) และทางกลุ่มยังได้นำเงินผลกำไรไปต่อยอดกิจกรรมเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้สามารถช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับสมาชิกได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยได้ดำเนินการศูนย์สาธิตการตลาดบ้านสระยายชี โรงสีสวัสดิการชุมชนตำบลเนินปอ ลานค้าชุมชน (ตลาดลาว) ศูนย์การเรียนรู้ผ้าขึ้นตีนจกลาวครั้งบ้านสระยายชี จากการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องมาโดยตลอดของกลุ่มออมทรัพย์บ้านสระยายชี จึงได้รับการคัดเลือกจากกรมพัฒนาชุมชนให้เป็น โรงเรียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชี ซึ่งมีการถ่ายทอดการเรียนการสอนใน 3 หลักสูตร และรับผิดชอบในเขตโซนภาคเหนือตอนล่างครอบคลุม 10 จังหวัด (คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชี, 2563)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร” เพื่อให้ทราบศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาศักยภาพบ้านสระยายชีในฐานะชุมชนโอท็อปนวัตวิถี เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อปนวัตวิถีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน 555 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลเนินปอ, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน 233 ครัวเรือน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้จากสูตรของยามานะ (Yamane, 1973)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสระยายชี จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และ ตอนที่ 2 สภาพการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี โดยมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธีการของ Likert Method โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี ประกอบด้วย 3 ประเด็นคำถาม ดังนี้ 1) สภาพการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี 2) ปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การแจกแบบสอบถาม ขอนหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนครัวเรือน โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองและนำแบบสอบถามมาตรวจสอบหาความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การสัมภาษณ์ ขอนหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถาม เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

2) สภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดการระบบข้อมูลซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์โดยการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม

(n = 233)

ลำดับ	สภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว	4.14	0.78	มาก
2	ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว	4.11	0.60	มาก
3	ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว	3.88	0.40	มาก
4	ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า	4.01	0.80	มาก
5	ด้านศักยภาพบุคลากร	4.26	0.70	มาก
ภาพรวม		4.08	0.49	มาก

จากตาราง 1 พบว่า สภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านศักยภาพบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.26) รองลงมา คือ ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 4.14) ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 4.11) ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า ($\bar{X}$ = 4.01) และด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.88) ตามลำดับ ซึ่งจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี มีการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชุมชนทั้งในด้านสถานที่ อาหาร และวิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชน ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้าน ประกอบด้วย กลุ่มพริกทอดกลุ่มผ้าทอลาวครึ่งใส่แล้วช่างน่ารักจริงๆ กลุ่มเต้าฮวย

แต่งไทยกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มถักนิตติ้ง กลุ่มมะพร้าวสวย กลุ่มหมี่กรอบ กลุ่มขนมแต่งไทย กลุ่มแจ่วหม้อ และกลุ่มกระเป๋าคาด

2. ปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรมบ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่าง จังหวัดพิจิตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ผู้วิจัยสรุปปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่าง จังหวัดพิจิตร สรุปได้ คือ บ้านสระยายชีประสบปัญหาในเรื่องปัจจัยพื้นฐานของชุมชนและประชาชนที่ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพของชุมชนประสบปัญหาซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่าง จังหวัดพิจิตร สามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้ บ้านสระยายชีไม่มีแหล่งน้ำชลประทานในการทำการเกษตร ขาดการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบทั้งการบริโภค อุปโภค รวมทั้งระบบการระบายน้ำในหมู่บ้านมีปัญหา ทำให้โครงสร้างพื้นฐาน ฝัวจราจรชำรุดเสียหาย ถนนในหมู่บ้านคับแคบ ไม่สามารถขยายได้เนื่องจากเป็นชุมชนที่ก่ออยู่กันค่อนข้างหนาแน่น รวมถึงปัญหาด้านมลภาวะในชุมชนใกล้เคียง อาทิเช่น กลิ่นจากฟาร์มเลี้ยงไก่ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงกับการท่องเที่ยวของชุมชน

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่าง จังหวัดพิจิตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ผู้วิจัยสรุปปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่าง จังหวัดพิจิตร สรุปได้ คือ ควรมีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นแนวทางการดำเนินงาน 5 ประการ คือ 1) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ด้วยการเตรียมความพร้อม พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูล และดำเนินการจัดทำแผนธุรกิจ 2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนาคุณภาพด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมส่งเสริม/พัฒนาประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชุมชน การออกแบบตราสัญลักษณ์และสโลแกนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม 3) พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาผู้ประกอบการในชุมชน ยกย่องสินค้าและการให้บริการอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน 4) เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น ด้วยการพัฒนารูปแบบและเชื่อมโยงเส้นทาง

ท่องเที่ยว และ 5) ส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว ด้วยการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี การจับคู่ธุรกิจและการจัดแสดง/จำหน่ายสินค้าและบริการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านศักยภาพบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า และด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าสภาพการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี มีการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชุมชนทั้งในด้านสถานที่ อาหาร และวิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชน ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้าน ประกอบด้วย กลุ่มพริกทอดกลุ่มผ้าทอลาวครึ่งใส่แล้วข่างนารัจจริงฯ กลุ่มเต้าฮวยแตงไทยกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มถูง่านดับกลิ่น กลุ่มมะพร้าวเสวย กลุ่มหมี่กรอบ กลุ่มขนมแตงไทย กลุ่มแจ่วหม้อ และกลุ่มกระเป๋าคั่ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบ้านสระยายชีได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษาดูงาน ได้เตรียมความพร้อมในการเดินทางมา ชุมชนและคณะกรรมการของชุมชนให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านคุณค่าของกิจกรรมและวิถีชีวิตของชุมชน การรับรู้คุณค่าเป็นสิ่งที่ผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน คณะกรรมการของชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนสร้างประสบการณ์จริงให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การลงมือทอผ้าตีนจก เป็นต้น และบุคลากรมีศักยภาพเพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเพิ่มจำนวนผู้นำเที่ยวในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภณธร ปัดหน้อย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำในเขตพื้นที่บ้านห้วยห้าง ตำบลหนองหลุม อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนที่โดดเด่นเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมหลากหลาย ชุมชนมีผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ และนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จและชุมชนให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และจากการ

สอบถามทำให้ทราบว่าสภาพการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ภณศร ปุ๊ตหน้อย, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของฮามมี เล้าะฮาวิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการคิดและการตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากนโยบายโครงการถูกกำหนดจากข้างบนตั้งแต่ต้น เป็นผลให้ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย การมีส่วนร่วมด้านการลงมือ/ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินโครงการตามกิจกรรมโครงการเป็นอย่างดีการมีส่วนร่วมด้าน การรับผลประโยชน์พบว่าอยู่ในระดับมาก ชุมชนเป็นที่รู้จักมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและรายได้ในชุมชนส่วนการมีส่วนร่วมด้านประเมินผลอยู่ในระดับน้อย (ฮามมี เล้าะฮาวิ, 2564)

2. ปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่างม้ง จังหวัดพิจิตร พบว่า บ้านสระยายชีประสบปัญหาในเรื่องปัจจัยพื้นฐานของชุมชนและประชาชนที่ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพของชุมชนประสบปัญหาซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตวิถี บ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่างม้ง จังหวัดพิจิตร สามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้ บ้านสระยายชีไม่มีแหล่งน้ำชลประทานในการทำเกษตร ขาดการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบทั้งการบริโภค อุปโภค รวมทั้งระบบการระบายน้ำในหมู่บ้านมีปัญหา ทำให้โครงสร้างพื้นฐาน ผิวจราจรชำรุดเสียหาย ถนนในหมู่บ้านคับแคบ ไม่สามารถขยายได้เนื่องจากเป็นชุมชนที่ก่ออยู่กันค่อนข้างหนาแน่น รวมถึงปัญหาด้านมลภาวะในชุมชนใกล้เคียง อาทิเช่น กลิ่นจากฟาร์มเลี้ยงไก่ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงกับการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภณศร ปุ๊ตหน้อย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำในเขตพื้นที่บ้านห้วยห้าง ตำบลหนองหลุม อำเภอสว่างม้ง จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไทยทรงดำ พบว่า ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี ผลิตการทอดผ้าขายได้ยากเพราะมีราคาแพง เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ได้เข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำอย่างแท้จริง นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมีน้อย สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนมีไม่เพียงพอ และขาดการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีแบบดั้งเดิม (ภณศร ปุ๊ตหน้อย, 2566)

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรมบ้านสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสว่างม่ง จังหวัดพิจิตร พบว่า ควรมีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นแนวทางการดำเนินงาน 5 ประการ คือ 1) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ด้วยการเตรียมความพร้อมพัฒนาและบริหารจัดการข้อมูล และดำเนินการจัดทำแผนธุรกิจ 2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมส่งเสริม/พัฒนา ประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชุมชน การออกแบบตราสัญลักษณ์และโลแกนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม 3) พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาผู้ประกอบการในชุมชน ยกย่องสินค้าและการให้บริการอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน 4) เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น ด้วยการพัฒนารูปแบบและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว และ 5) ส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว ด้วยการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม การจับคู่ธุรกิจและการจัดแสดง/จำหน่ายสินค้าและบริการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวาพร พยัคฆนันท์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมหอมมือตำบลสวาย อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมหอมมือ ตำบลสวาย อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่พัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้และคุณค่าเกี่ยวกับกิจกรรมการทอผ้าไหม ควรจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และจัดการบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และควรพัฒนาให้คนในชุมชนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์และทำการตลาดการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย และควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในอนุรักษ์วิถีชีวิตช่างทอและภูมิปัญญาผ้าไหมหอมมือ (วาพร พยัคฆนันท์ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณะ ดาราเรือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ประกอบด้วย 1) การประยุกต์วิถีชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3) การตกแต่งสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นจุดถ่ายภาพของนักท่องเที่ยว 4) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการจัดโซนของตลาดชุมชน 5) พัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคม Online 6) พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 7) พัฒนามาตรการ

องค์ความรู้ใหม่

การท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม เป็นโครงการที่รองรับนโยบายรัฐบาลในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ด้วยกระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชน สร้างความน่าสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและท่องเที่ยวในแง่เล็ก (หมู่บ้าน/ชุมชน) และการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ OTOP ให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ เพื่อสร้างรายได้ให้กระจายอยู่กับประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน บนพื้นฐานเสน่ห์ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ที่ดัดแปลงให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ซึ่งท้ายที่สุดเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนมีความสุข (Strength Within and Happiness oriented approach) ซึ่งในชุมชนเองก็ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐโดยนำเอกลักษณ์ของชุมชนทั้งในด้านสถานที่ อาหาร และวิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชน ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านมาจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย กลุ่มพริกทอดกลุ่มผ้าทอลาวครั้งไสแล้วช่างน่ารักจริงๆ กลุ่มเต้าฮวยแดงไทยกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มถุ้งถ่านดับกลิ่น กลุ่มมะพร้าวเสวย กลุ่มหมี่กรอบ กลุ่มขนมแต่งไทย กลุ่มแจ่วหม้อ และกลุ่มกระเป๋ผ้า เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการ เตรียมความพร้อม การพัฒนาและบริหารจัดการข้อมูลในการดำเนินการจัดทำแผนธุรกิจของชุมชน 2) ให้การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมส่งเสริม/พัฒนา ประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชุมชน การออกแบบตราสัญลักษณ์และสโลแกนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 3) ให้การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาผู้ประกอบการในชุมชน ยกย่องสินค้าและการให้บริการอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน ให้การส่งเสริมการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาออกแบบและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว และ 4) การสนับสนุนส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว ด้วยการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี การ

จับคู่ธุรกิจและการจัดแสดง/จำหน่ายสินค้าและบริการ และ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาความต้องการของชุมชนต่อการสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐในการการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม และ 3) ควรมีศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการบูรณาการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ด้วยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน Otop นวัตกรรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). แนวทางการดำเนินงานโครงการ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- กฤษณะ ดาราเรือง. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม บ้านหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 4(4), 105-122.
- คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสร้อยชัย. (2563). กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสร้อยชัย ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร. พิจิตร: วัฒนภาพการพิมพ์.
- เทศบาลตำบลเนินปอ. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น. พิจิตร: เทศบาลตำบลเนินปอ.
- ภณธศร ปืดหน้อย. (2566). การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมไทยทรงดำในเขตพื้นที่บ้านห้วยห้าง ตำบลหนองหลุม อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดพิจิตร. ใน (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วาพร พยัคมนันท์ และคณะ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมทอมือตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. วารสารธรรมศาสตร์, 40(2), 130-156.
- ฮามี่ เล้าฮาวิ. (2564). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 6(2), 149-164.
- Taro Yamane. (1973). Statistics : An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.